

שמעתא עמיקתא

גליון שניד - פרשת דברים - תשע"ח - קהילת חניכי הישיבות, רמות ב' א

הלכות מצויות לימי בין הזמנים

ברכת הגומל

טס במטוס

הטס במטוס יש אומרים דמברך ברכת הגומל בשם ומלכות. [אנ"מ (ח"ב סי' נט) והגרשו"א (הליכ"ש פכ"ג אות ה)]. וי"א דמברך ללא שם ומלכות. [מנח"מ (ח"ב סי' מז). ועי' עוד בבצל החכמה (ח"א סי' כ)]. בתשובות והנהגות (ח"א קצג) ועוד. ולמעשה רבים נוהגים לברך.

הפליג הפלגה קצרה בים

המפליג בים אינו מברך הגומל אלא אם כן הפליג בעומק הים. [בצל החכמה (ח"א סי' כ)]. ויש מפוסקי בני ספרד שכתבו (דלפי מנהגם) אם נכנס בעומק הים במשך שעה וחומש, כל ששט מעיקר לעיר, כגון מעכו לחיפה ולא רואים אותו מהחוף, צריך לברך. [נאור לציון (ח"ב פ"ד אות מט)].

הפליג בנהרות גדולים

המהלכין באניות וכדומה בנהר, לדעת השו"ע (סי' רט סעי' ז) מברכים הגומל, אבל לדעת הרמ"א (שם) אין מברכים. [כן תלה בפלוגתא זו בבאור הלכה ריש סי' רי"ט]. וי"א שבזמננו באניות המצויות שכיח הזיקא אף לדעת השו"ע אין צריך לברך. [עיי' בברכת ה' (ח"ד פ"ו אות כא)].

נוסע לכמה מקומות באותו יום

יש אומרים שהנוסע אפילו ליום אחד בלבד, מברך הגומל בהגיעו למחוז חפצו, ואחר כך בשבו יברך שנית (אבל בחניית ביניים לשעות ספורות לא יברך, ואם החנייה היא למשך הלילה ממשיך בסעודתו רק למחרת יש להשתפק אם צריך לברך). [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פכ"ג הגה ד)]. ויש אומרים שכל זה אם דעתו להתעכב ולונו שם איזה ימים, אבל אם דעתו לשוב תיכף בו ביום ההוא או למחרת, אין לברך, עד שיגיע למקום שרוצה לנוח בו איזה ימים או עד שישבו לביתו לשלום. [בכח"י (סי' רט אות ה)].

דיני שינוי מקום בברכות

שינוי מקום, מהו

מי שבידו על מאלכ במקום אחד, ושינה מקומו, אם רוצה להמשיך אכילתו חייב לחזור ולברך. כגון אם היה אוכל בבית זה ופסק אכילתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חבירו לדבר עמו ויצא חוץ לפתח ביתו וחזר, הואיל ושינה מקומו (ואינו רואה מקומו הראשון) צריך לברך, שכיון שעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר אכילתו. [עיי' שו"ע (סי' קעח), גר"ז (שם אות א) ומ"ב (הקדמה לסי' קעח)].

שינוי מקום מבית לבית או מחדר לחדר

מעיקר הדין אין משום שינוי מקום כשיצא מחדר לחדר שבאותו בית, אלא דיש להחמיר לכתחילה שיהא לו דעת לשנות מקומו, אבל מבית לבית לא מהני דעת לשנות מקומו אלא אם כן רואה מקומו, ועי' בסמוך. [מ"ב (סי' קעח ס"ק יב). ועיי' עוד פריטם בזה ובשו"ע סי' רע"ג].

שינוי מקום בסעודת פת

דעת השו"ע (סי' קעח סעי' א) דאפילו בסעודת פת שהדין הוא שצריך לברך ברכה אחרונה (ברכת המזון) במקום שאכל מ"מ אם שינה מקומו אפילו חזר למקום הראשון, צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל כבר לפני שעקר ממקומו, וחוזר ומברך ברכה ראשונה על מה שעתידי לאכול. אולם דעת הרמ"א (שם סעי' א) שבאופן זה אין צריך לברך כלל לא על מה שכבר אכל ולא על מה שעתידי לאכול, דכיון שמחויב לברך ברכת המזון ממקומו נחשב הדבר כאילו לא עקר ממקומו ואין משום שינוי מקום. וכן עיקר לבני אשכנז. ואף לבני ספרד הנהגים כפסקי השו"ע, אם שינה מקומו אינו מברך, כי ספק ברכות להקל. [נבן איש חי (פ"ר בעלות) אות ב] וכה"ח (שם אות א ואות יד)].

שינוי מקום בדברים שברכתם בורא נפשות

אכל דבר שברכתו האחרונה בורא נפשות (שאין חיוב לחזור ולברכה במקומה), ושינה מקומו, צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה בלבד. [שם].

שינוי מקום בז' המינים

נחלקו הראשונים בדינים של שבעת המינים, האם טעונים ברכה במקומם. יש אומרים דטעונים ברכה לאחריהם במקומם. ויש אומרים דדוקא מיני דגן טעונים ברכה במקומם. ויש אומרים שפת לבדה טעונה ברכה במקומה. והכרעת השו"ע (סי' קעח סעי' ה) כדעת השנייה. להכרעת הרמ"א (שם) כדעת השלישית. ולמעשה כתב המ"ב (שם וסי' קפד על סעי' א) שלכתחלה יחמיר לברך במקומו אפילו בז' מינים, וכן לענין שינוי מקום אם שינה מקומו אין צריך לחזור לברך על שבעת המינים כמו על הפת. [נעיי' שהביא דעת הגר"א דדעה האמצעית היא עיקר דינא, ולפ"י פירות של שבעת המינים דומים לסתם פירות שדיין בהו שינוי מקום לכו"ע].

שינה מקומו וחזר מיד

אפילו שינה מקומו ומיד חזר למקומו הראשון, נחשב שינוי מקום וחייב לחזור ולברך. [מ"ב (שם ס"ק ג) וסי' קעח ס"ק ב וסי' קד]. וביאר בנש"א (כלל יב אות א) דהיינו משום דלא פלוג רבנן. וזה דלא כהמ"ק (סי' קעח) והגר"ז (שם אות ח) שנקטו דאין שינוי מקום אלא בשעה חוץ למקומו, כגון שהלך לדבר עם חבירו והפליג בדברים. ודעת הגר"מ (א"ח ח"ה סי' טו אות ג) דיש להחמיר כשתי השיטות, עיי' שם].

היה דעתו בשעת הברכה לשנות מקום

אם חשב לשנות מקומו מ"חדר" שנמצא שם ל"חדר" אחר, אין צריך לחזור ולברך. אבל מבית לבית אפילו חשב לשנות מקומו צריך לחזור ולברך (חוץ מפת זו' המינים כנ"ל), ומ"מ אם רואה מקומו הראשון אינו חוזר ומברך. [עיי' רמ"א (סי' קעח סעי' א) ומ"ב (שם)].

בשדרכו לשנות מקומו

אם דרכו לשנות מקומו אמרינן דמסתמא דעתו לשנות ומהני כאילו כוון להדיא. [כן מוכח בחי"א (כלל טז אות ג) ונש"א (סי' א), וכן פסק המ"ב (שם ס"ק לח). ועיי' בבאור הלכה (רס"י רעג) מש"כ בשם הלבוש, ויש לחלק. ועיי' עוד שבת הלוי (ח"א סי' ר"ט) וסי' קעח].

שינה מקומו מחדר האוכל לחדר

אם שינה מקומו מחדר האוכל של המלון לחדרו וכדומה, יש לומר דהוי כשינוי מקום מחדר לחדר הנ"ל דאין חזר ומברך.

כשאוכל עם אחרים

היה יושב לאכול עם אחרים ויצא, אם הניח שם מקצת אנשים (מאלו שאכלו יחד עמו), חזר למקומו וגומר לאכול, וא"צ לברך שנית, ואם לא הניח שם אדם צריך לחזור ולברך. [שו"ע (סי' קעח סעי' א). עיי' במ"ב (שם ס"ק יג) שבאופן זה מותר לצאת אף לדבר הרשות]. ומ"מ אף באופן שהניח מקצת אנשים במקום אכילתו אינו מועיל אלא כשחזר למקומו, אבל כשאוכל במקום אחר צריך לברך במקום השני. [נערי"ה (סי' קעח אות ז). ועיי' במאמר מרדכי (שם ס"ק ד)].

אוכל בשדה ושינה מקומו

האוכל במקום פתוח כגון שדה, גינה וכדו', ושינה מקומו, אם המקום מגודר, אינו חוזר ומברך. אבל אם אין המקום מגודר ושינה מקומו, אם אינו רואה מקומו הראשון חוזר ומברך. ואם היתה דעתו לשנות מקומו בדיעבד אינו חוזר ומברך. [שו"ע (שם סעי' א) ומ"ב (שם)].

ציצית

לבישת טלית קטן בימי שרב

מצוה ללבוש טלית קטן בכל רגע. ומ"מ המצטער מלבישתו (כגון ביום שרב), פטור מלבישתו. [נהרש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ב אות כג)]. ומ"מ אף בזמן שקשה ללכת בטלית קטן וכיוצא בזה יש להשתדל שלא להסיר. [עיי' באו דבריו (ח"ב סי' נה) ובצי"א (ח"ד סי' מט וח"ח סי' ד)].

לברך עליו אחר רחיצה בים או בריכה

הפושט הטלית קטן בעודו בים, בבריכה וכדו', כשחוזר ללבושו אינו חוזר ומברך, וא"כ שהה זמן שיש בו משום היסח הדעת, דהיינו כשתים או שלש שעות (והכל לפי הענין). [עיי' בבאור הלכה (סי' ח על סעי' יד ד"ה וי"א), בהליכ"ש (פ"ג אות ג ואות ז), שיח הלכה (סי' ח) ובתשובות והנהגות (ח"א סי' לג)]. ויש מפוסקי עדות המזרח שנקטו שביותר מחצי שעה צריך לחזור ולברך. [נאור לציון (ח"ב פמ"ד אות ט)].

לבישתו על בשרו

מותר ללבוש טלית קטן על בשרו ואין בזה משום ביזוי מצוה. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ג אות יא) ועוד. ועיי' בדעת נוטה (תשובה קצג) בשם הגר"ח שליט"א דנכון ליהור שלא ללבוש הטי"ק סמוך לבשרו ממש דלא ליהוי כבגד תחתון עשוי לזיעה דפטור מציצית].

ברכות

ברכות הראיה

ים האוקיינוס

הרואה ים האוקיינוס המקיף את כל העולם כולו (האוקיינוס האטלנטי, השקט, ההודי וכו') ולא ראה אותו לי יום, מברך ברוך אתה ה' כו' עושה (וי"א שעשה) הים הגדול. [נהרש"א זצ"ל (וואת הברכה פ"ז אות ב)].

ים כנרת

הרואה ים כנרת, אם לא ראה אותו לי יום, מברך ברוך אתה ה' כו' עושה מעשה בראשית. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"ג אות כז), הגר"י פישר זצ"ל (וואת הברכה פ"ז אות ד) והאור לציון (פ"ד אות מט)]. וי"א דדוקא אם רואה כל הכינרת מברך. [נהרש"א זצ"ל (שער הענין ע"פ פד) שמא במשך הזמן התרחב והחלק הנראה לו אינו מששת ימי בראשית].

ים התיכון

הרואה ים התיכון, אם לא ראה אותו לי יום, מברך ברוך אתה ה' כו' עושה מעשה בראשית. אלא דראוי להוסיף תוך כדי דבור "עושה הים הגדול". [מנחת יצחק (ח"א סי' קי וח"ח סי' ו) ונהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"ג אות טט)].

ים המלח

הרואה ים המלח אינו מברך. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"ג הגה מג), שבת הלוי (ח"ט סי' מז) והגר"ח פ"ש זצ"ל (וואת הברכה שם)]. וי"א שדוקא אם רואה את כולו מברך. [נהרש"א זצ"ל (אילת השחר עה"ת ח"א פ"ר לך לך פ"ג)].

הרים גבוהים מאוד

הרואה הרים גבוהים במיוחד, אם לא ראה אותם לי יום מברך ברוך אתה ה' כו' עושה מעשה בראשית. [שו"ע (סי' רכח סעי' א)]. ועל כן הרואה את הר החרמון מברך ברכה הנ"ל. [נהרש"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פמ"ז אות טב)].

ראה בלילה

הרואה את הים בלילה, אם מתפעל ממראיתו עליו לברך. [נהרש"א זצ"ל (שם אות כז)].

עד מתי מברכים ברכות אלו

ראה את הים או הרים וגבעות שמברכים עליהם, ועבר מן המקום ושוב אינו רואם, נראה שכל זמן שהתפעלותו נמשכת מברך. [נהרש"א זצ"ל (שם אות כז)].

כירך על ים אחר ותוך לי יום ראה ים אחר

ראה ים וברך עליו, ובתוך לי יום ראה ים אחר, מברך שנית. [נהרש"א זצ"ל (שם אות כז)].

ברכת הדרך

זמן חיובה

היצא לדרך מברך תפלת הדרך. וחייב זה הוא כשיצא שיעור דרך של פרסה מחוץ לעיר. [מ"ב (סי' ק"ק) ושיעור פרסה: לפי הגר"ח נאה כ- 3.840 ק"מ. ולפי החזו"א כ- 4.608 ק"מ. ויש למדוד שיעור זה לפי הגר"ח נאה כ- 33.6 מטר מהבית האחרון של העיר ולפי החזו"א לאחר 40.32 מטר מהבית האחרון של העיר].

כשמצוי ישובים בצדדי הדרך

יש אומרים שאף על פי שבזמננו מצויים ישובים בצדדי הדרכים, מ"מ חייבים בתפלת הדרך. [שבת הלוי (ח"י סי' כא). ועיי' בתשובות והנהגות (ח"א סי' קצט)]. אולם יש חולקים וסוברים שבאופן כזה אין לברך תפלת הדרך בשם ומלכות, ואם רוצה יכלול אותה בברכת שמע קולנו בתפלת שמונה עשרה לפני הנסיעה. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"א הגה ד). ודעתו שבנסיעה דרך יישובים בזמן שיש בהם חשש סכנה יש לברך].

הנוסע במטוס

הנוסע במטוס מברך מיד כשמתורמם המטוס לגובה כזה שאילו היה נופל יש משום סכנה. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"א אות ד)].

הנוסע כמה פעמים באותו יום

אין לומר תפלת הדרך אלא פעם אחת ביום, אפילו אם ינוח בעיר באמצע היום. אבל אם דעתו ללון בעיר, ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. [שו"ע (סי' קי סעי' ה)]. אלא דכל זה כשהיתה דעתו לחזור ולילך, אבל אם לא היתה דעתו כלל צריך לחזור ולברך. [מ"ב (שם ס"ק כה)].

כירך ביום ולן במלון והשכים קודם אור היום

כירך תפלת הדרך ולן במלון וכדומה, אפילו אם השכים קודם הבוקר לנסוע לדרכו צריך לברך תפלת הדרך. [באור הלכה (סי' קו ד"ה צריך)].

נוסע במשך כמה ימים

הנוסע בדרך ימים מספר, אם יצא בלילה מן המכונית וישן שינת קבע, אפילו תחת כיפת השמים, למחר צריך לברך שוב תפלת הדרך, ואם לא עצר נסיעתו אלא ממשיך לנסוע כל הלילה כגון באניה וכדומה נהגו לאמרה בברכת שמע קולנו שבשמונה עשרה. [נהרש"א זצ"ל (הליכ"ש פכ"א אות ט)].

יצא מוציא בתפלת הדרך

מי שבידו ברכת הדרך צ"ע האם מותר לו להוציא את חברו מדין יצא מוציא. ועל כן יש להימנע מלהוציא אחרים ידי"ח אם כבר יצא יד חובתו. [נהרש"א זצ"ל (מנח"ש תני' סי' נח ע"פ ד' אות ב ד"ה ומספקני). ועיי' בהשמעתא מניקתא גליון ס"ט שהבאתו בס"ד ראה מהחב"א"ש דמהני].

הולכי דרכים

אוכל בדרך הליכה

אם אכל אפי' דבר שיש בו משום שינוי מקום בדרך הילוכו, אינו חוזר ומברך ברכה ראשונה, ובמקום סיום האכילה מברך ברכה אחרונה. [שו"ע (שם סעי ד)].

התחיל לאכול בביתו ויצא לדרך

אם התחיל לאכול בבית ויצא לדרך, חוזר ומברך (באופנים שיש בהם שינוי מקום כו"ל). [מ"ב (סי' קעז סס"ק מב)]. ויש אומרים דאף באופן זה אינו חוזר ומברך אם לא גמר אכילתו ותוך כדי דבור מיציאתו מהבית המשיך לאכול. [אג"מ (אור"ח ח"ב סי' נז)]. וספק ברכות להקל.

אכל במכונתו במשך הנסיעה ויצא

התחיל לאכול במכונתו כשהיה נוסעת ועצר ויצא ממנה לחוץ, אפילו אינו רואה מקומו (המכונת) אינו חוזר ומברך. [בצל החכמה (ח"ו סי' עב אות ו)]. ויש אומרים שבאופן שאינו רואה מקומו הראשון חוזר ומברך. [אג"מ (אור"ח ח"ב סי' נז)]. ולמעשה ספק ברכות להקל.

אכל במכונתו לפני שהתחיל לנסוע ועקר מקומו

התחיל לאכול (אפילו בדרך קבע) במכונת כשהיה עומדת, ועקר מקומו בנסיעה, אף אם אינו רואה מקומו שחנה בשעת אכילתו אינו חוזר ומברך כי קרקע המכונת נחשבת מקומו הראשון. [בצל החכמה (ח"ו סי' עט)].

לעקר מקומו לדבר הרשות לפני ברכה אחרונה

אין לצאת באמצע האכילה למקום אחר משום חשש שאולי ישכח לברך, אולם באופן ארעי שרי. [ביאור הלכה (סי' קעז ד"ה עוברת)]. ואף החושש שע"י עיכובו לברך יאחר האוטובוס וכדומה, אינו רשאי להפסיק סעודתו על דעת לגומרה במקום השני. מ"מ במקום דוחק או הפסד רשאי להפסיק אכילתו, ולברך במקום השני. ואם אפשר יאכל במקום השני עוד קצת לחם לפני ברכתו, ולכתחלה יאכל כזית. [ע"י בשו"ע (סי' קעז) ובמ"ב (סי' לג)].

לעקר מקומו לדבר מצוה

כל הני"ל הוא כשיצא לדבר הרשות, אבל לצורך מצוה אף שאינה עוברת רשאי לצאת. [ביאור הלכה (סי' קעז ד"ה עוברת)]. וכיון שרשאי לעקור מקומו לצורך מצוה שוב מותר לגמור סעודתו במקום השני, דבכה"ג לא גרע מעבר ושינה מקומו דמברך במקום שנמצא. [נמבאר במ"ב (סס"ק לג)]. וע"י בגר"ז (אות ו) שנקט שאסור לצאת לצורך מצוה עוברת על דעת לגמור במקום אחר, אולם בערוה"ש (אות ח) מבואר דרשאי לעקור מקומו בכח"ג].

תפלה

יציאה לדרך תוך חצי שעה לפני עמוד השחר

תוך חצי שעה לפני העמוד השחר לא יצא לדרך. [מ"ב (סי' פט ס"ק יז)]. ויש אומרים דאין דין זה נאמר אלא כשהנסיעה היא שעה וחומש או יותר. [אור לציון (ח"ב פי"ז אות ו)].

משעלה עמוד השחר

אסור לצאת לדרך משעלה עמוד השחר. [שו"ע (סי' פט סעי ו)]. ויש מקילין לאחר שאמרו מקצת ברכות (ברכות השחר), וטוב להחמיר בזה. [רמ"א (סעי ג)]. ובשעת הדחק שאין כלי תחבורה קמתנים לו יכול לילך מקודם לדרך. [מ"ב (ס"ק כ)].

לצורך מצוה

כנסועה לצורך מצוה מותר לנסוע לפני התפלה. [ע"י במ"ב (סי' פט ס"ק כ וסי' צ ס"ק ג)]. ומ"מ משום שיאמר תחלה לפני ברכות השחר. [מ"ב (סי' צ ס"ק ג)].

דעתו להתפלל במקומות הקדושים

יש אומרים הדנוסעים על מנת להתפלל בכותל המערבי או בקברי צדיקים רשאים לנסוע אחר עמוד השחר, כיון שעיקר כוונתם לצורך התפלה עצמה. [אור לציון (ח"ב פי"ז אות ו)].

אחר אמויה ברכות השחר

במקום הצורך יכול לצאת לדרך אחר עמוד השחר אפילו לצרכו אחר שבירך ברכות השחר (כשדעתו להתפלל במקום השני). [שבט הלוי (ח"ח סי' יט וח"י סי' יז אות ו)].

אחר שהגיע זמן מנחה או מעריב

אסור לצאת לדרך בזמן שהגיע תפלת מנחה קטנה. [ע"י במ"ב (סי' רלג ס"ק א) או מעריב (מ"ב סי' פט ס"ק יט)]. ויש אומרים דלפני מנחה ומעריב אין איסור. [אור לציון (ח"ב פי"ז אות ו)]. ובשבת הלוי (ח"ח סי' יח) כתב דלפני מנחה ומעריב קיל טפי. וע"י שו"ח הלכה (סי' פט ס"ק יז)].

תפלה בשעת נהיגה או בזמן נסיעה

נה רבב אסור לו להתפלה בעת הנסיעה משום חשש פק"ז. [הגרש"ז זצ"ל (אבני יספה פי"ד הנה גז).]. והנוסע במכונת וכדומה, אם יש באפשרותו לבקש לעצור את הרכב ולהתפלל שמונה עשרה בעמידה עליו לעשות כן. [שו"ע (סי' צד סעי ד) ומ"ב (שם ס"ק ג)]. אם הדבר כפוף בסכנה או בהפרעה בכוננת התפלה מותר להתפלל אף בשעת הנסיעה. [שו"ע (סי' צד סעי ה)].

הגיע לתחנה שצריך לרדת בעודו מתפלל תפלת ייח

אם הגיע לתחנה שצריך לרדת, מותר לו לרדת אף שהוא באמצע תפלת שמונה עשרה (והיתירו בזה כדי שלא יהיה טרוד ויכול לכוון). [הגר"ח"ק שליט"א (אשר ישראל פכ"ג הנה מג)].

לצאת לדרך כשישועה שלא יוכל להתפלל בעמידה

אין לצאת לתחלה לנסיעה אם יודע שלא יוכל להתפלל בעמידה, אבל בשעת הדחק מותר. [ע"י בגר"ז (סי' צד אות ח)].

תפלה בזמנה בישיבה או שלא בזמנה בעמידה

בשעת הדחק מוטב להתפלל קודם ג' החמה בביתו בעמידה, אם הוא אחר זמן משיכיר את חברו (50-כד' לפני ג' החמה), מלהתפלל בדרך בשעת הנסיעה או כשהוא מהלך. [מ"ב (סי' פט ס"ק מט-ט)]. וכמו כן בשעת הדחק עדיף להתפלל מפלג המנחה בעמידה, ולא אחר צאת הכוכבים בשעת נסיעה. [הגר"ח"ק שליט"א (אשר ישראל פכ"ג הנה גז)].

בבזר התפלה

תפלה בנעלי ים

במקום שאין הדרך ללכת בפני בן אדם גדול עם סנדליים בלי גרביים, או בנעלי בית או נעלי ים וכדו', אין לנעלם בשעת התפלה, אא"כ אין לו ברירה אחרת. [ע"י בשו"ע (סי' צא סעי ה), מ"ב (שם) וערוה"ש (אות ה)].

תפלה עם כובע וחליפה או במנין

אם שכן הכובע או החליפה, אין עליו להפסיד תפלה בציבור על מנת להשיגם, ואם יוכל להספיק להתפלל עם הש"ץ, עדיף. [הגרש"ז זצ"ל והגרש"א זצ"ל (תפלה כהלכתה פי"ז הנה פ והליכ"ש פי"ב אות ט)]. ודעת הגר"ח"ק שליט"א (נקיות וכבוד התפלה עמי קפב) שבהכ"ג עדיף להפסיד תפלה בציבור.

מקום הראוי לתפלה

תפלה במקום פתוח (שדה, רחוב וכדו')

לקתחלה לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה או ברחוב, דכאשר מתפלל במקום צנוע יש עליו יותר אימת המלך. [שו"ע (צי' סעי ו)]. ומ"מ מקום מוקף מחיצות אף שאינו מקורה, מותר להתפלל בו לכתחלה. [מ"ב (ס"ק יב)].

הולכי דרכים תפלתם במקום פתוח

עוברי דרכים רשאים להתפלל במקום פתוח, ומ"מ אם יש במקום אילנות וכדומה עדיף לעמוד ביניהם בשעת התפלה. [מ"ב (שם ס"ק יא)].

תפלה בצבור

תפלה בצבור כשהדבר כרוך בהפסד

יש להשתדל להתפלל כל התפלות בעשרה. ובמקום הפסד ממון (מהקדן ולא מניעת רווח) אינו מחויב. [מ"ב (סי' צ ס"ק כט)]. ודעת הגרש"א זצ"ל (תפלה כהלכתה פי"ח אות י ובהנה שם) דאם המאחר למקום למועד או עבודתו יפסיד ממשכורתו, רשאי להתפלל ביחודות. [ע"י עוד בהליכ"ש (תפלה פי"ה אות טז)]. ומ"מ כדי שלא יבטל ת"ת אסור לדחות תפלה בצבור כמ"ש באג"מ (ח"י ס"ז). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ד].

ציורף אינם שתו"מ לעשרה

בשעת הדחק אפשר לצרף אינם שתו"מ למנין עשרה. בפרט היכן שהם בכלל תינוק שנשבו. [הגרש"ז זצ"ל (קובץ מבקשי תורה סיון תשנ"ה אות קטג)]. וע"י במנח"ש (ח"ב סי' ד אות י) ובאג"מ (ח"א סי' כג)].

יציאה למקום שאין בו מנין

יש להשתדל שלא לנסוע למקום שלא יוכל להתפלל בו בציבור, אלא אם כן יוצא לצרכי בריאות, פרנסה או מצוה. [ע"י בשבט הלוי (ח"ו סי' כא אות ו), בהליכ"ש (תפלה פי"ה אות ד) ובספר תפלה בציבור (פי"ג הנה א)]. וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ד].

נטילת ידים

בבלי חד פעמי

דעת הרבה פוסקים שכלי חד פעמי כשר לנטילת ידים. [הגר"ש וזאנר זצ"ל (מבית לוי ח"ג עמי ט), הצ"ח (ח"ב סי' כג) ועוד. וע"י באג"מ (ח"ו סי' טז)]. וי"א שאינו כשר לנטיל. [מנח"י (ח"י סי' כג)]. וע"י בשו"ת מאיר (סי' נה) הובא בבבלי (שם)]. ועל כן עדיף להימנע מליטול בו ידים, ובדעיבד שאין לו כלי אחר יכול ליטול בו ידיו (והמברך יש לו על מי לסמוך), וטוב שייחד את הכלי לשימוש קבוע ויטול בברכה. [נדעת האור לציון (ח"ב פי"א אות ו) שלא יברך אא"כ מייחד אותן לשימוש קבוע].

במי הים

מי הים פסולים לנט"י דאין ראויים לשתית כלב. ובשעת הדחק יש להתיר ליטול בהם ללא ברכה. ואם התייחס כשרים ליטול בהם. [ע"י במ"ב (סי' קס ס"ק לח), בכה"ח (שם אות מב) ובמנח"י (ח"ד סי' כב)]. ומ"מ בכל אופן כשרים הם לטבילת ידים. [מ"ב (ס"ק מז)]. וע"י בסמוך.

טבילת ידים

המטביל ידיו פעם א' ידיו טהורות, ואין צריך ניגוב, ולא להגביה ידיו. [שו"ע (סי' קנט סעי יט)].

ברכה על טבילת ידים

הטובל ידיו מברך "על טבילת ידים". [שו"ע (סי' קנט סעי ב) ומ"ב (שם ס"ק צז)]. ואם המים פסולים לנטילת ידים, אבל כשרים לטבילת ידים (כגון מים מלוחים וכדומה) מברך "על טבילת ידים". [מ"ב (שם)]. ודעת פוסקי ספרד שמברכים אף באופן זה על נט"י. [כח"ח (אות צה)].

במי מעיין

מועיל טב"י במי מעיין, אפי' אין בו מ' סאה, אם מתכסים ידיו בהם בבת א'. [שו"ע (סעי יד)].

במי מקוה

י"א שטב"י במי מקוה שאין בהן מ' סאה מועילה. וכן הלכה לבני ספרד. [שו"ע (שם סעי יד)]. וי"א שרק בדעיבד או בשעת הדחק יש להקל. וכן הלכה לבני אשכנז. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק פח)].

שבת

קניית פתקים (תלושים) לרכישת משקאות או בעד סעודות שבת

מותר לקנות מבעוד יום פתקים מיוחדים (תלושים), לפי הסחורה שתיהה דרושה לו בשבת, ולמסור אותם בשבת לחנוני תמורת הסחורה שיקח. ובלבד שלא יוזכר בפתקים מחיר. [ש"ש"כ (פכ"ט אות כ)].

מקדיר ללא התקן שבת

מקדיר שאין לו התקן שבת, ניתן לכוון שעון שבת מערב שבת המכבה את המקדיר בזמנים מסוימים ואז ניתן לפתוח המקדיר בזמנים שהמקדיר אינו פועל. אם אין לו שעון שבת, פעמים שיש עצות להתיר השימוש בו, וישאל שאלת חכם. [ע"פ מומחים ועמיתא גליון המורים].

תאורה הנדלקת על ידי חיישנים

אסור להיכנס או לעבור במקום חשוך אשר נדלקת בו תאורה עם מעבר אדם במקום. ומ"מ אם נקלע אדם למקום שכזה מבלי לדעת שהתאורה תדלק, מותר לו לעזוב את המקום כשאין כוונתו לכיבוי האור. [שש"י"א (פכ"ג אות סה)]. והארנבו בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ו].

בשעת הדחק גדול

אם בטעות התארח בשבת במקום שיש אורות שנדלקים על ידי חיישנים, אפשר שבשעת הדחק גדול יש מקום להתיר לעבור דרך שם באופן אקראי ע"י הליכה בשינוי כגון שהולך לאחוריו. וישאל שאלת חכם. [ע"י בתורת הדין (פי"ח הנה יא)]. והארנבו בשמעתא עמיקתא גליון רנ"ו].

תאורה הנדלקת על ידי חיישנים אלא שיש תאורה נוספת

במקום שכבר קיימת תאורה, אלא שהתקינו שם תאורה נוספת לשם שמירה מפני גנבים וכדו', והיא נדלקת כאשר אדם עובר במקום, ג"כ מן הראוי להחמיר ולא לעבור שם, גם אם אין לו כל אפשרות אחרת להגיע למקום הרצוי לו. [שש"י"א (פכ"ג אות סה)].

לבקש מעכו"ם שילך במקום שהתאורה נדלקת על ידי חיישנים

אסור לבקש מנכרי שיעבור בפניו במקום זה כדי שהאור ידלק, אכן אם הנכרי הלך שם על דעת עצמו ונדלק האור, מותר ללכת אחריו. ואם הלה כבר עזב את המקום, א"צ להישאר שם כדי שלא יכבה אור החשמל בשל עזיבתו את המקום, ובלבד שלא יכוון לכך. [שש"י"א (שם)].

כניסה למקום שיש בו מצלמות

הכנסה למקום שיש בו מצלמות, אם אינו מכוון כלל להקרנת תמונתו אין איסור. ואם כוונתו שתיראה תמונתו על גבי המסך, דעת כמה גדולי הוראה לאסור. [ארחות שבת (ח"א פט"ו אות לו וח"א פכ"ו אות כז)].

ראה מקום המקדש

חובת קריעה על ירושלים

הרואה "ירושלים" בחורבנה או מקום "בית המקדש" חייב לקרוע. [שו"ע (סי' תקסא סעי' א - ב)]. ואם ראה את ירושלים והמקדש בבת אחת כגון שבא דרך הר היתנים שמשם רואים ירושלים והמקדש בבת אחת, אין צריך לקרוע כי אם קרע אחד. [כח"ח (אות טז)].

גר בירושלים

תושב ירושלים הרואה מקום המקדש קורע, ואם לא שהה מחוץ לירושלים ל' יום שוב אינו קורע. י"א שפטור זה הוא דוקא למי שעבר העתיקה. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פעי"ג אות יב)]. וי"א שדין זה נאמר אף בירושלים חדשה ושכן הוא המנהג. [הגרש"ז זצ"ל (הליכ"ש תפלה פי"ב הנה גז).].

המנהג בזמנינו

יש אומרים שהנוהגים להקל לענין קריעה יש להם על מי שישמכו. [הגר"מ טוקצינסקי זצ"ל בספר ארי"י (סי' כב אות ז) והמשנה הלכות (ח"ו סי' ק)]. וכן במועדים וזמנים (ח"ו סי' רנז) לימד זכות על המקילים]. ויש אומרים שאין במנהג זה כלום. [שבט הלוי (ח"ו סי' עח), הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פעי"ג אות יב), באג"מ (ח"ד סי' ע אות יא) והגר"ח"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ב עמי קנד)]. ועל מנת לצאת ידי המחלוקת אפשר להקפיד בגדיו בפני ג', וכן יכול להקנות בגדיו לאחר בקנין סודר, והיינו שחברו יתן לו כלי או מטפחת ותמורת זה הוא מקנה לו בגדיו, וחברו שקנה הבגדים יאמר לו בפירוש שאינו מרשה לו לקרוע בגדיו. [הגרש"א זצ"ל (שם אות י)].

הכשרת מטבח בצימרים

שיש

המתארח בצימר וכדו' ורצונו להשתמש בשיש להנחת מאכלים "קריים", אם יש חשש שהשיש נאסר צריך להכשירו כדלהלן:

אם עתיד להשתמש בו באופן ארעי, כגון שמתארח רק יום א', די בניקוי יסודי לפני השימוש. ואם עתיד להשתמש בו באופן קבוע, כגון שמתארח שם כמה ימים, יש לכסותו או להכשירו (כמבואר בסמוך). [ע"י המקורות בדיון שלחנות. ומש"כ שיש לכסות הוא ע"פ הרמ"א (סי' קכא סעי' ה) שחושש לשמא ישתמש בחמין. אלא שבאמת בניד' שיש היתר דרוב תעמישו ועוד דברים קיל טפי, ואכמ"ל].

אם רוצה להשתמש בו להנחת מאכלים "חמים", צריך להכשירו כדלהלן:

לבני אשכנז: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש בחמים האחרון וניקוי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אינן בן יומן), ויש לערות עליו רותחים מכלי ראשון (עדיף מקומקום חשמלי). אלא שיש סוגי שיש שעלולים להתקלקל ע"י נערוי מים רותחים (כגון שיש מאבן חברון או קיסר) ועל כן באופן זה יסמוך על הכיסוי בלבד. [ע"י בשו"ע (סי' תנא סעי' ב) ובמ"ב (שם)]. וע"י עוד ברמ"א (סעי' ו), במ"ב (ס"ק יט), באשרי האיש (ו"י"ד פי"ה אות לה) בשם הגרש"א זצ"ל ובאור לציון (ח"ו פי"א אות יא). וע"י עוד בשמעתא עמיקתא גליונות צ"ה ורנ"ט].

לבני ספרד: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש האחרון וניקוי יסודי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אבני"א או יכסנו. [ע"י במקורות לדעיל].

לנביא אשכנז: אם דעתו להשתמש ב בצוץ די ר בתיקוי בלבד, ואם דעתו להשתמש ב בחמיים (ישוועת מלך הים), לאחר המטנת מעט לעת מהשימוש האחרון בחמיים יש להכשירו ע"י יעירו מכלי ראשון. ואם הוא עשוי מחומר שלא מגיעיל לו הכשר (כגון חרסיה), ישפוך עליו מים רותחים מכלי ראשון שלש פעמים. ונ"י ש"י"ש (שם סעי' כה), מ"ב (ל"ס"ח מה ד"ס"ק קט), כ"ח"ח (ע"ג) ובאור לריון (ח"י) פ"ד האג"מ (יו"ד ח"א סי' מ) מד"ה"ה כשר, שכו"א הכשר, ואמ"ל (ע"ג) בשמעתא עניקתא גליון יצ"ח. **לנבי אשכנז:** די לטושו ונקותו היטב. (במקורות לעיל).

תנור כשר שרוצה להכשירו מבשר לחלב או איפכא, יש להכשירו כל די ניקוי וליבון קל, וינייני על ידי הדלקתו על חום גבוה לחצי שעה (ואם יש אפשרות לעשות כן על ידי הרקלי עדות כי גוף אש נסתר). (הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האשני וי"ה אות כח). ואף באופן שהתנור נטרף ממחמת אשור, שיש מקום להקל על ידי בליבון קל, כיון שאותו נאסר אלא ע"י זיעה. (קש"י (קש"י) (לפניו ב"ח קונטרס הביאורים סי' ה)) ומ"מ על הרשת ותבניות התנור לא יניח מאכלים אלא ע"י הפסק הכל. ויש מורוים להחמיר בכח"ג, להצריך לביבון חמור. (נדעת הא"מ (ספר הגעלות כלים עמ' תתמח) (תתמח) 375-376 דריות עליוס סי' לז). ואם א"א להחמיר באופן זה, יעטפו המאכל והכלי (או התנור), ועדיף לעשות כן ע"י ב' כיסוים. (ע"י במקורות להלך בשימוש במקורגל).

כִּי־רִיחַ אֶפְרַיִם בְּמִקְוֵה שֶׁחַשׁ הִשְׁתַּחֲשֵׁת, בָּהֶם בְּדֹרִים אֶסְרוּם. אֲנִי צְרִיכֹת הַכֶּשֶׁל (וְכֵל שֶׁרִיחַ הַמַּעֲבָרִים שָׁמָּה צִיִּיחַ הַכֶּשֶׁל), וְדִי שֶׁלֹּם בְּנִיקוּי יִסְדוּ אוֹ מַשְׁמָטִים כִּי־עַל הַלֶּפֶס הַפֶּסֶק כָּלִי. (מִבְּאוּר מִיבִי (סִי תַגֵּן סִי"ק דֵּל) בִּגְבּוּמִי (וִינִיד חִי"א מִי טַנ). וְכֵן פֶּסֶק בְּאוּר לִצְיוֹן (חִי"ב פִּי"א אֲדוּת ג). וְכֵן הִדִּין בְּכִירִים חֲשֵׁמְלִיּוֹת (קֶרְמִיּוֹת אוֹ אִינְדוּקָצִיָּה) וִיקֶפִּיד שֶׁהַמַּשְׁטַח יִהְיֶה נָקִי וְחַבֵּל שִׁימוּשׁ. [נִתְּנִי מַשְׁכִּיכ בִּיז הַסִּיד בָּהֶם בְּגִילְיוֹת שִׁימִי וְשִׁפְדִּי, בָּהֶם וְאֶצִּיפִּי שֶׁתֵּם הַחֲמֹרִנוּ שֶׁאִי הֵכָה דֹאכְסִטִּנִּי וְהַבֵּל עֵינִי שֶׁ לְהֶלֶק סִפִּי כִּי־אִיז אֶלֶף שִׁימוּשׁ אֲרַעִי. וְעוֹנֵי עוֹד בְּדִרְכָּתָּה (סִי"ב צָב סִי"ק אֶפְרַיִם). שְׁתִּיבִי תְהוּגוֹת (חִי"ב סִי"ב) שֶׁפֶּה] וְאִרְחוּרֹת רִבְנִי (חִי"ב עִמִּי עוֹד אֶת הוּלָה). וְעִי בִּשְׁפַעְתָּע מִבְּרִיתָּה לְגִילּוֹן קִלְיִן בְּסוֹרִן].

[illegible]

רשת מגנל שטטרפה צריכה ליבון חמור. [שוייע (סי' וטא ע"ד)]. ועל קיש לשחממה ב-372 דררוג. צלויס. [אגיימ (שס)]. ואם היא עלולה להתקלקל עייניך כאין לה תהנה. [שוייע (סי' טא ע"ד)].
מיהו אם אינו יודע בביורו אם עלו בה כשר כדבעי, והיה עלולה להתקלקל עיניו [ליבון חמור] [ואין] שפירושו להשיג רשת חדשה המתאימה למגל, יקנה ניקוי יסודי וילבנה בהם הכי בזה. [לצאת דעת הפוסקים הסבורים דאמרין כבולעו כד פולט בליבון]. ויניח כלי או רשת להפסיק בין האוכל לרשת. [דבכה"י הוי ממלי לכלי דלא בולע אלא רובט. ומקצתו רובט העלול להכנס ביניהם הרי הוא שרף ואינו חשוי רובט, ובכח"ל ווי' דבית הרמ"א (סי' צב) להחמיר ממלי לכלי אינו אלא חומרה בעלמא ובבב"י שאינו אלא חשש וגם כבר נאמרה וי' רש"י שם מקום להקל. ועי' בשמעתא עליון קפ"ח].

ההרצה להשתמש בשלחן במקום ציבורי שלא מקפידים שם על כשרות, כגון בגנים או בבבמוטס וכד', עליו לכסותו ע"י מפה. ומ"מ אם אין לו מפה רשאי להניח עליהם דבר קר אפילו הוא לח, אחר שיקנה השלחן היטב. אבל אין להניח עליהם דברים חמים. [נעי ברמי"א (ס"ט) צא סעי' א, בב"ז (ס"ק ג), נבמ"ה"כ (שם), בב"ש (ס"ק ג), בתורת חטאת (כלל יז סוף דין ד) ובפמ"ג (מ"ז) ס"ק ב].

כלים חד פעמיים (כגון מזגל)
 ככלי חד פעמי פטור מטבילה, אפי' אם דוחקין עצמן ומשתמשין בו ב' או ג' פעמים. [א"י"מ
 (וירוד חי"ג סי' כג) מנח"י (ח"ה סי' לג)]. וי"א שיש להטבילם ללא ברכה. [הגר"ש"א זצ"ל (קונטרס הלכות
 טב"כ - ישראלון אות לה)]. ונזהרים להקל. [תשובות הנהגות (ח"ד סי' קצב). ועי' באז דברו (ח"ז סי' עא)].

השתמשות בחד פעמיים בכלי או טבול

בידו להטבילו כלל (וכגון שאין בור הטבילה פתוח). (עיי' בסמוך לענין השתמשות בכלי סידור במוקד.
והא' דעת הרמב"ם: "היחיד המיקל שם, מימי בכלי השייד לבטלו לא קפיון, כמישי הרש"י"א זצ"ל גופא הכר
טבילת כלים (דף תז טז). ועיי' בהשמעת ומקובלת בליווי קפיון). ומימי באופן שאין לו מקום הסכר
להחשאה הכלי, שם עצה לפטרו מטיבילה, והייתי לו ידי נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו
בהחשאה. ומימי אין לסמוך על זה אלא עד שיזדמן לו מקומו לטובלו (דאז יקנונו בחזרה
מבניו ויטובלו דבניו). (הענין יסמיך לה) רמב"ם (נתיב יס"א)

כלי סעודה השייכים למזון או צימר וכדומה שבעליהן יהודים, חייבים טבילה, ועל כן אסורים בשימוש כל זמן שלא הטיבילום. וי"א שמותר למתארחים להשתמש בהם ללא טבילה. [הגרש"ז א"צ"ל (מנח"ש ח"ב סי' סו אות יד)]. ואין להקל אלא בשעת הדחק. [תשובות והנהגות (ח"ה סי' רט). ועי' שבט סופר (יו"ד סי' סז), בדרכי"ת (ס"ק ע"ס קכ"ח) ובמנח"י (ח"א סי' מד) ועי' עוד בשמעתא

הדיון כמיל לענין כלי מלון. ואם ספק הוא ואין בידו לברר (וכגון מחמת חשש שיפגע בבעל הבית וכדו'), רשאי להשתמש בהם. [שם].

מיתוסים ופולחנים. (הואילם) (סבילת כלים פיד סוף גרה). וכן קטט תנשבות והנהגות (חיא) סי תמור-מתל) בכלי מהכות. ועי באורחות (חיא) פייב סוף גרה (ז) דעייק החזויא סמל דבדרי המהרייל (קויא) אות קלו דיה' דוד (דוד) דע שעת הצהייל שפטרות מטיביל משום ענשו ארוייל לשימוש רק עיזי' שיערל. (הגרשיז'א) צהייל' ששיכ' חיי' פו הנה (ז) אור לציון (אויז' חיא) סי (כה) והצייא (חיי' סי כה). והמהנהג לחקל. (הגרניק' שלטי'א) (חוס שני שם עמי אור ועי ריט וחוה' עמי' ש' אות [ז].

צמצנות קפה וכדו', מעיקר הדין אינן חייבות טבילה עד שתגמר וכולותן. [מהרה"ר' דייסקין
 וצו"ק אות קלו ד"ה עד (עד) משום בדקנות כל' עם משקה איץ לשפוך המשקה (המהרה"ר, ד"ש ואל תעשה הוי'
 וקלא נקרא שימוש. שו"ת ואל תעשה האור לציון (ח"א סעי' כד.)). ויש מ"א חסידים.
 [הגר"ק פ"ט (חטו שני עם שני כר' ורמ' ריט וחוב"מ עמ' שו' שו"ת).
 ונחמנוהו! (שם)]. ונחמנוהו! (שם)].

אם הוציא את המאכל מהקופסת שימורים או הצנצנות ולא השומשם בכל מה שהוציא, מותר להחזיר את הנשאר לקופסה אף על פי שלא טבל אותה. [ששי"כ (פי"ט) גה מה מחדש] בשם הגרשוני זצ"ל, עייניש טעמו. ועיי' תשובות והנהגות (ח"א סי' י"ח) שכתב שבהם יש להיביט בנכח.

שפטרן קופסאות שימורים משום שענשו ראויים לשימוש ע"י ישראל. וכן פסק האור לציון (שם). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

כלים חשמליים העשויים מחומר מחנכי טבילה, אע"פ שע"י הטבילה במים יש חשש היחלשותם בשתדלן הכלל. וכדי למנוע קלקול הכלי יש לפטרו מטיבילה ע"י פירוק חוטי החשמל בשתדלן הכלל. (מכו ש"י ח"ב סי' סו) חלקי תשובות (ח"א סי' טו). ובאופן שהדבר אינו אפשרי יש עוד עצה לפטרו מטיבילה, על ידי נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. (דרכי' ח"א קכ"א סי' קכ"ב) בשם שלחן בנהו (סי' תנ"ח ח"ב ז' וסי' קכ"א סי' א'), בן איש חי (מסות שם שניה אות ח' ואות א') ומנח"י (ח"ה סי' קכ"א אות ב). ואף המ"ב (סי' שכ"ג ס"ק לה) אפשר דידוח ב"יד. ועי' בה' בשמעתא עמיקתא (לילוינת ק"י וכו' קכ"ח).

אמריית מאכלי כשר במסעדה שיש לה הכשר מפוקפק
 במערכת הדין מותר לאכול מאכל כשר או לשתות משקה כשר, במסעדה לא כשרה, או
 להכשירה מפוקפק. אולם במקום שחושש שהרואים יבואו על ידו לידי מכשול, עליו
 להימנע מזה משום מראית העין, והכל לפי המקום והזמן. [הרה"י קמנצקי זצ"ל (ספר אמת ליעקב
 סי' תכה) ובשמעתיא עמיקתא גליונות ד' וקנ"ט].

כוס קפה שנפל בה זבוב, יש להסיר הזבוב והשאר מותר אפי' אין רוב לבטל פליטת הזבוב. ובכלי ראשון ואין ששים המממיר תבא עליו ברכה. [נעי' בשו"ע וברמ"א (ס"י קז סעי' ב) ועי' במי"א (ס"י קז ש"ד שם) שכדבריהם נוהג העולם. ואף הש"ד (ס"י קז ס"ק א) תמצי' היינו בכלי א' דהרי בסי' ס"ח (ס"ק כח) תבא דכלי שני אינו בולע ופולט. ועי' בפנינו כ' המממיר כהש"ד בעניניו. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ף].

בשר שנתעלם מן העין

בשר שאין בו סימן כל שהוא, או אינו מכירו בטביעות עין, אם נתעלם מן העין, כלומר אם שעה אחת לא ראהו, אפילו היה מונח על שלחנו אסור, דשמוא עורבים או שרצים החלפיהו ונבלה. אפילו בעיר שרוב הבשר שבה כשר. [שו"ע (ס"י סג סעי' א)]. ואם מוצאו באותו מקום שהשעירין לבני אשכנז הבשר מותר. (מ"א יו"ד סי' סג סעי' ב)]. ואם הוא מקום שאין השרצים מגיעים לשם אין חשש בכל אופן. [שו"ע (שם סעי' ב)].

הנמצא במקום צבורי ומאכסן אוכל במקרר ששייך לרבים וכדומה ואין בו סימן. אם מוצאו באותו מקום שהשאיירו שם אין לחוש משום בשר שנתעלם מהעין, ואפילו לא מצאו באותו מקום (שם) ניתן לתלות שהאחרים היוזיהו למקום אחר. [נפייג (יו"ד סי' סג מ"ז ס"ק ג). ואפילו לא השיע' ע"ה החולק על הרמ"א וס"ל דאף אם מצאו באותו מקום אסור, יחול דשרי כיון שנמצא בתוך מקרר דאין לפרשם גישה לשם, וכמו שבינינו לענין תולה הבשר על סמך דשרי מכיוון שיש עין].

אנכנת בשר ביד עבדים או השודר
 ושלחו או מפקיד דבר שיש בו משום חשש איסור תורה בהחלפתו, כגון בשר שיש לחוש שהעבדים או השודר על האיסורים יחלטנו בבשר נבלה, אסור לשלחו על ידם אלא אם כן הוא בחותם בתוך חותם. ואם שולח דבר שיש משום חשש איסור דרבנן די בחותם אחד. (שו"ע ורמב"א רס"י קיח). ועיי' שו"ע שהשולח יין בחותם אי היין נאסר. ועי' בסמ"ק ק"ל סעי' ב' בשו"ע והרמ"א.)

העבד

אשכנזי (שם סעי' א'). אבל לבני ספרד הבשר אסור וואס רוב טבחי ישראל, [שנייע (שם)]. ואם שלח עיני ישראל חשוד אפי' לבני אשכנזי אסור. [רמ"א (שם)]. וביאר בטו"ז (ס"ק ב) שחשוד פירשו במיד דברים נוהרים כגון כמאמר בשו"ע ססי' קי"ט. וכ"כ בשו"ע (ס"ק טו').

במקום שרוב הברש כשר באותה עיר, בדיעבד די בחותם א' (אף לדעות המחמירים לעיל). [חדרי דעה (רס"י קיח), קהל יהודה (שס), מנחת יעקב (כלל לב ס"ק נב), ישועות יעקב (ס"ק ב). ועיי' בפרישה (ס"ק יא)].

ישראל יוצא ונכנס

חוששים שהחליפוהו כיון שהעכו"ם או החשוד מרתתי, וע"כ אין הבשר נאסר. [שוריע (סעי' י').]

תשי"ט). ועיני עוד בשא יוסף (יו"ד ח"א ססי יג) בשם הגרשי"א צ"ל.

רואה שהבשר וכדומה הוא מאותה איכות שקנה אין חשש. ושיעור (ס"ה ק"ח פ"ט ל' ורמב"א (ס"ה) אולס כל זה כשאין רוח כלל, אבל בריוח מועט חיי, כמ"ש הפרי"ח (ס"ה ק"ח ס"ק לו). וכן פסק הבית מאיר (שם), אלא דאם יש טורח לא טורח בשביל ריוח מועט כמבואר שם).

אם יש לו טביעות עין על המאכל, בכך אופן מותר לכתחלה. [הגריש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ב סי' נט)].

כבוד

חֲתָכִים וּמוֹנִיחַ חִיתוֹכוֹ לַמָּטָה, וְצוּלָהוּ. [שְׁוִיעַ (וְיִיד סִי עַם סִיעַ א) וְרִמְיָא (שֶׁס)]. וּבִכְבֵּד עוֹף יֵשׁ
אֲמֹרִים שְׂדֵי בַּהֲסֵרֵת הַמֶּרֶה וְעַל יְדֵי זֶה נִתְחַד מְמִילָא חֲתִיכַת בֶּשֶׂר מִן הַכְּבֵד. וְכֵן הִלְכָה
לְבָנֵי אֲשֶׁכְנֹ. [רִמְיָא (סִי עַם סִיעַ א)]. אֲלֵא שֶׁבּוֹמֵן הַזֶּה בַּהֲסֵרֵת הַמֶּרֶה אֵלָּא נִתְלַשׁ חֲלֹק מִן הַכְּבֵד
וְעַל כֵּן אֲמָרְלוּ הַבָּיִת מִמֶּנּוּ הַמֶּרֶה שֶׁיִּבְנוּ. [רִמְיָא (וְיִיד סִי עַם סִיעַ א) כִּיֵּן הַיְּהוּדִים חֲלֹק מִן הַכְּבֵד]

22. הודוה ומליחה לפני הצליחה! אחוה ודמיונו לפני השכלה ודמיונו במיטה. (נמיה וסיה) 23. ולאחר מכן יש להמתין קצת שיתייבשו המימים. (דרכי'ת סיה) עג ס'ק'ק יז וס'י עז ס'ק'ק ג. (ס'י' ב.)

בדעת השו"ע, וכמו כו' א"צ מליחה לפני כו'. (ע"י בשרי'ע (שם ס"י עו סע ב) שלא הביא דיו זה. (ובו איש חי

3. צלייתו: יש לצלותו באש (אפילו אלקטרי) עד שיהיה ראוי לאכילה מחמת הצליה. [רמ"א

ועי' ש"ך (סי' עג ס"ק ב) וחק"א (כלל לא אות ו). ועי' עוד בט"ז (סי' סט ס"ק נד) ובחמודי דניאל (סי' נג). ובבן איש חי (שם) שמ"מ הנכווה הוא שיצלתו צליה גמורה. ואם נצלה מבחוץ ובפנים נראה עוד חי מותר לאכלו

(אע"פ שלא השחירו פניו) מותר אף בבישול. (שבט הלוי (ח"י ססי' קיח)).

להחזירו ולחממו על האש). [רמ"א (סי' עג סעי' ה) ושי"ך (סי' עו ס"ק טו)]. אולם לבני ספרד אין צריך

מותר להכשיר בשר שלא נמלח ע"י צלייה על גבי פלטה חשמלית. ולכתחלה תהיה

הכשרת השיפור והרשת שצלו בו בשר ללא מליחה

היא צריכה ליבון קל. (דרכי"ט סי' עג ס"ק לח) בשם ספר ברית מלח). ויש מקילין בזה. (חלקת יעקב

מזוזה

דירה שכורה

השוכר בית בארץ ישראל חייב לקבוע מזוזה לאלתרו. [ש"ע (יו"ד סי' רפו סעי' כב)]. אולם השוכר בית בחו"ל, פטור מזוזה עד ל' יום. [ש"ע (שם)].

הדר במלון באר"י פטור מזוזה עד ל' יום. [ש"ע (סם)]. אולם הדר במלון בחו"ל פטור ממזוזה, ולאחר ל' יום יש מחייבים. [ערוה"ש הגוף (מזל)]. ויש פוטרם. [מזוזה ביתו (להרח"ק סי' רפו ס"ק עד)]. וע"כ אם בידו להחמיר יקבע מזוזה בלא ברכה. ולאחר שהייתו שם יטלנה. [כ] עולמם לבא אחריו עכו"ם ותגיע המזוזה לידי בזיון, ע"י שו"ע סי' צ"א סעי' ב' ובחלקת יעקב (יו"ד סי' קס אות ז)].

צימרים

צימרים פטורים ממזוזה ל' יום (ובחו"ל י"א דפטורים לגמרי ע"י לעיל). ואפי' בבית העומד לנלינה קבועה ובאים ללון בו כלמה ימים הדין כן, כיון שאין להם קנין בגוף הבית. אבל אם שוכרים את הבית שיש קנין בגוף הבית חייבין במזוזה. [נשט הלוי (ח"י סי' קפ), חובת הדר (פ"ג ס"ק יח) והגרי"ק צ"ל (ארחות רבנו ח"ג עמי קעא אות כב). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קנ"ג].

מציאה מארץ ישראל לחו"ל

מותר לצאת מא"י לחו"ל לבקר חבירו או לחזק מזוג, לצורך בריאותו או תלמודו וכדו', כי יש בזה משום מצוה. ולצורך טיול לזמן מועט מאד לראית פלאי הטבע של הקב"ה, יש מקום לצדד להקל. [ע"י שבת הלוי (ח"ה סי' קע ד"ה אחדש"יט)]. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט].

לא תחנם

לשבח מקומות שבהו"ל

אין איסור לשבח מקום השייך לעכו"ם או לשבח מעשיהם, אם אין כוונתו לתת להם חן. [תשובות והנהגות (ח"ד סי' קצז)]. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון מ"א].

להשכיר דירה לעכו"ם

נהגו להקל להשכיר לעכו"ם בית דירה אפילו באר"י. [רמ"א (יו"ד סי' קנא סעי' ט - י) ושי"ך (ס"ק יז) ואף לדעת השו"ע שם יש מקום להקל כמ"ש בא"מ (חכ"ב סי' עד). ומי"מ לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום וזמן. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ן].

לשכור דירה מעכו"ם

אסור לשכור בית מעכו"ם אם יש שם ע"ז. [ע"י ברמ"א (יו"ד סי' קנא סעי' י) שאסר בתורת חומרא. וע"י בבאור הגר"א (סם)]. ולבשת דחק גדול (כגון שאין לו מקום אחר ללון והעכו"ם לא מסכים להוציאה מהבית) אם לא עושה קנין ע"י דגינים או אינו מקבל אחריות יש מקום להקל. [דבכ"ה"ג ליכא משום שכירות קניא, ואכמ"ל]. וישאל שאלת חכם.

לא ילבש

לבישת כגד (כגון נעלי בית ורודות) במקום מניעת הוב או צינה

מותר ללבוש בגד צבעוני (כגון נעלי בית ורודות) במקום דוחק וצער צינה, או מחמת חום (כגון חול חם ואין לו נעלי בית אחרים). [ש"ע (יו"ד סי' קנא)]. ואם בידו להחמיר תבא עליו ברכה. [כ] דעת הבני"א (שם אולי עד) להחמיר בזה כי הוא דרך מלבוש]. ומכל מקום מותר להשתמש בכללי צבעוני כגון מטריה צבעונית (בצבע ורוד וכדו') כדי לעשות צל וכדו' (ואין בזה חומרא להמנע). [ש"ע (שם) ונו"כ]. וכן פסק אף הבני"א (שם). וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון ע"ו].

אחיות עינים

אסור לעשות מופעי אחיות עיניים, ואיסור זה הוא אף לעכו"ם. ומכל מקום אם ידוע לפני הרואים שאינו עושה אלא תחבולות ולא מעשה כשפים וכדו', כגון שמודיע לצופים שמעשיו אינם אלא מעשי תחבולה, אין איסור. [חזו"א (תשובות והנהגות ח"א סי' תנה). דעת הגרש"א צ"ל (אבני ישפח ח"ג סי' עח) שאם הוא יסביר ג' או ד' תחבולות איך עושים אותם מותר]. ואם לא עשה כן, מעיקר הדין אין איסור להסתכל במה שהוא עושה, אם בלאו הכי יש אחרים שמסתכלים. [כ] ה"ה האיסור הוא על הקוסם ולא על הצופים כדמוכח בחכ"א (כלל פט אות הובא בפתי"ש ס"ק ז), ומשום לפני"ע ליכא דבלא"ה יש אחרים שמסתכלים. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קי"א].

לא תעשון

צילום שמש וכוכבים

אסור לעשות או לצייץ צורת לבנה, שמש וכוכבים. [ש"ע (יו"ד סי' קמא סעי' ד)]. ואסור אף להשהותה ברשותו אפי' לנוי. [ש"ע (סם)]. ואיסור זה הוא בצורה הניכרת באופן שמי שרואה מזהה אותה. [יד הקטנה (ח"ב פ"ג ל"ח יח), אג"מ (ח"ה סי' ט אות ו) והגרני"ק שליט"א (קובץ עזר ח"י עמי תקפא)]. בין אם היא בולטת בין אם היא שוקעת. [ש"ע (סם)]. ויש להחמיר אף בצורה שאינה בולטת ואינה שוקעת. [נקתי"כ על השו"י ס"ק ג', אג"מ (שם) והגרש"א צ"ל (אשרי האשוי יו"ד פ"י אות כב)].

אין הצורה שלמה (שקיעת החמה)

אסור לעשות כן אף כשאין צורת הלבנה שלמה. אך הדין בצורת שמש שאינה שלמה (כגון בשעת ששוקעת). [כ] אין מביא מרוב הפוסקים הנ"ל. וכן דעת הר"א (לא, מ"מ (מצוה לב) כיון שהם נראים לנו בזה האופן. וכן דעת המהרי"ט (ח"ב יו"ד סי' לח) והמקור מים חיים (שם). וכן פסק המחנ"י (ח"י סי' עב ד"ה הנה). ויש מביטין בשמש. [הנשט הלוי (ח"ז סי' קלד אות ז) והגרני"ק שליט"א (שם)]. והעיקר להחמיר כדעה הראשונה. [כ] חשב הלוי (ח"ז סי' קלד אות ז) והגרני"ק שליט"א (שם)]. ולענין צילום ע"י בסמוך.

צילום לבנה, שמש

יש מקום להקל לצלם לבנה, שמש וכוכבים ע"י מצלמות דיגיטליות המצויות בזמננו. וע"י שבט הלוי (שם אות ה) שמעדי צילום (של זמננו) אינו בכלל עשייה, ור"י שביצילום דיגיטלי יש לחקל טפי כי אינו כתב מתקיים, וכן דעת הגרש"א צ"ל (אשרי האיש ממ"ב אות ד) לענין שבת. דעת הגרש"א צ"ל (נשמאי סי' שמ ס"ק א) שאינו בכלל כתב. וזכר השו"ה הפוסקים דיני עשייה דכאן לשבת. והארכנו בס"ד בגליונות ר"פ ורכ"ג].

צילוח המונחה של צורה שמש וכדו'

אף באופן שמותר לצלם מ"מ יש להחמיר שלא לפתח התמונה. [כדעת התק"ה"כ (שם) דס"ל שאף בעשייה שאינה בולטת ואינה שוקעת יש איסור]. ואם כבר פתחו התמונה מותר להשהותה. [הגרש"א צ"ל (סם)]. ואם צילם השוקעת (שאין השמש בשלמותה) יש מקום להקל לפתח התמונה. [כ] בכה"ג יש לסמוך על המקלים שצורת שמש שאינה שלמה מותרת בעשייה, והיני כי הדפסה קיאל טפי כי אינה בולטת ואינה שוקעת, ע"י בטי"ז (שם) שמיקל בזה. ועוד די"ל שאינה בכלל עשייה וכעון מש"כ השבט הלוי (שם)].

צורה המופיע על מסך

תמונות המופיעות ברקע מסך מחשב וכדו' ובהם צורות אלו, אע"פ שהן מופיעות ע"י שמדליק המכשיר יש מקום להקל. [ע"י מש"כ בתהגות לעיל. ועוד שאין כאן עשייה משום אלא ממילא היא מופיעה. וכן משנעו מופסקי זמננו. וע"י בזה בשקיעתא עמיקתא גליון שכ"ג].

צילום אדם

אסור לעשות צורת אדם בולטת וכן להשהותה ברשותו אפילו לנוי. [ש"ע (שם)].

אין הצורה שלמה

יש מקילים אם אין הצורת האדם שלמה. [ש"ע (שם סעי' ז) הביאו להלכה. וכת' הרמ"א שכן נוהגים]. ויש אוסרים. [ט"ז (ס"ק ח)]. והמחמיר תבא עליו ברכה. [ש"ך (ס"ק לב) וחכ"א (כלל פה אות ד)].

גרר של צורה שאינה שלמה

צורה שאינה שלמה הינה שחסר חלק מבנה הגוף כגון שחסר עין אחת, חצי חוטם ואזן אחת, או יד ורגל. [ע"י ש"ך (סס"ק כה) ודרכ"ת (ס"ק מ)]. וחצי הגוף מצד הפנים אע"פ שאינו עושה כל הגוף פנים אמורא אסור לכבו"ע. [חכ"א (שם)].

צילום ופיתוח תמונת אדם

איסור עשיית צורת אדם היא בצורה בולטת דוקא. [ש"ע (שם סעי' ד)]. ויש מחמירים אף בצורה שוקעת. [ט"ז (ס"ק יב)]. וראוי לחוש להחמיר. [חכ"א (שם אות ח)]. ואם הצורה אינה בולטת ואינה שוקעת י"א להחמיר מותר. [ט"ז (ס"ק יב) ופתי"ש (ס"ק ו) דלא כהרשב"א (ע"י מג' ז) דס"ל שדינה כבולטת]. והמנהג להקל בזה (לענין צורת אדם) וע"כ מותר לצלם בני"א ולפתח התמונות. [ושאלת יעבי"ץ (ח"א סי' קט) ובא"ח (פ"י מסעי אות ט) דלא כחדברי מלכיאל (ח"ג סי' נח)].

ניתן להאזין לשעורי הלכה מבצעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון

מדפסת תלת מימד
אין להדפיס תמונת צורת אדם שלמה (ע"י לעיל) במדפסת שהתחדשה בזמננו הנקראת תלת מימד המדפיסה צורות בולטות. [נ"ש בזה משום עשיית צורת אדם דאסור עכ"פ אם היא שלמה. והארק"ח בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון שלי"ד].

על ידי עכו"ם

צורות הנ"ל אסורות בעשייה אף ע"י עכו"ם. [ב"ח (אות יג), ש"ך (ס"ק יז, כ כוט) וחכ"א (שם אותיות ו ט)]. ובדברי מלכיאל (ח"ג סי' נח) במקום פסידא צריך דעת הסוברים דאמירה לכנרי לא נאסרה רק בשבת].

צניעות

איסור הסתכלות

המסתכל אפי' באצבע קטנה ע"מ להנות עובר בלאו דלא תתורו אחרי עיניכם וגו'. [ברכות (ב:) ז] ומי"ב (שם ס"ק ז)]. ומי"מ ראיח בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב שם לו לזוהר בכל אופן. ובמקומות שזרעם אסור. [מ"ב (סי' עה ס"ק ז). וע"י בבאור הלכה (סס"י רכה) ע"י ק].

במקום שאין דרך אחרת

אם מוכרח ללכת דרך מקום שמצוייתו כה כאלו שאינן מתלבשות בצניעות, ובע"כ יראה ראיח בעלמא, אם אינו מוכון לראות ולהנות אין איסור. [נורה לשמה (שאלה שצד). והגרני"ק שליט"א בחוט שני (ח"ג עמי רסד). וכ"ז אם ליכא משום הרהור, וכ"כ בחוט שני (שם). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון ק"ד].

שכיבה אפרקדן

אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה, [ש"ע (אה"ע סי' כג סעי' ג)], והדין כן אף אם פניו למטה. [ע"י שו"ע (שם ואו"ח סי' סג סעי' א) ובבאור הגר"א (אה"ע שם). וכן פסק המ"ב (סי' רלט סס"ק ח)]. ואם נוטה קצת לצד אין איסור. [ש"ע (אה"ע שם)].

אינו יושן

איסור זה הוא דוקא ביושן. [כן מבואר ברש"י (נד יד. ד"ה אפרקד). וכן משמע מהמאירי (ברכות יג: ד"ה פרקדן). וכן משמע מהשו"ע (סם)]. ויש מי שמחמיר בזה. [משנה הלכות (חט"ו סי' צו), עיי"ש טעמן]. והעיקר כדעה הראשונה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכא). וכן מצדד הגרש"א צ"ל (שא יוסף ח"ב יו"ד סס"י לב)].

לעורר הישן פרקדן

יש מי שאומר שיש לעורר את מי שישן אפרקדן שלא יבוא לידי עברה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכב). וי"א שאין צריך לעוררו. וכן עיקר. [משנה הלכות (ח"יב סי' שס ד"ה וצלעם), עיי"ש טעמן].

מסירת חנוף והנפש

מקומות שאסור לטייל בהם משום כפנה

כל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה', ומה שקצרה יד האדם לדעת ולזוהר ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה. [ע"י בשש"כ (פ"לב הגה ב) בשם הגרש"א צ"ל]. וע"כ טיול שדרך העולם לחוש בו משום סכנה אסור. [ע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קי"ח].

אסור ללכת למקום סכנה אפילו כשטמרתו התתפלל על קברי צדיקים וכדומה. [דאסור

להסתכן אף לצורך מצוה כמבואר במ"א (סי' קד ס"ק א) ועוד פוסקים. ע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון פ"ח].

מנשק פיינטבול ובדו'

כל המכה אדם שער מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון (או בזיון) הרי זה עובר בלא תעשה, שנא' לא יוסף להכותו. [רמב"ם (חובל ומזיק פ"ה ה"א) וש"ע (ח"ומ"מ סי' תכ). ואפילו אם תברו נותן לו רשות להכותו אסור. [נ"י (נזק גוף אות ז), אג"מ (ח"ג סי' טז). וחזו"מ (ח"ומ"מ סי' יט ס"ק ח)]. ומי"מ אם נתן לחברו רשות לחבול בו חבלה קטנה, שהיא בלא צער ובלא בושת דרך שחוק בעלמא אין איסור. [אג"מ (שם)]. וע"כ מותר להשתתף במשחק פיינטבול ודומיו אע"פ שאם פוגע בחברו הדבר מכאיב, והכל לפי הענין. [וע"י בשמעתא עמיקתא גליון רכ"ד].

פריקה ופעינה

לעזור לחברו להשיא משא

חובה מה"ח לעזור לחברו לפרוק משא שעל גופו וכמו כן להצילו מצער הבא עליו. ועל כן הרואה חברו הטעון משא כבד, חייב לעזרו. [רמב"ם (נעשר רג לזית ער), שו"ת הרשב"א (סי' רנב, רנו ורנז) וחינוך (מצוה תקמ - תקמא)]. וי"א שחוביב לו הוא מדרבגן. [ע"י בתוס' רע"ב פרץ (ב"ק ד: ד"ל שאין מה"ח חיוב פריקה באדם אלא מדרבגן. וכן דעת השואל בשו"ת הרשב"א (שם)]. והעיקר כדעה הראשונה. [כ] כן דעת רוב הראשונים. וכן הוא בט"ז (ח"ומ"מ סי' רנב על סעי' ח). וכן פסק הבכ"י (יו"ד סי' שעב אות ב). ושומ"מ שכן פסקו המשנה הלכות (ח"יב סי' תלא) וחובל החכמה (ח"ד סי' קח)].

לעזור למי שנעמד בכביש (מחמת פנצ'ר וכדו')

אם רואה חברו שנעמד בכביש מחמת שהתקלקל מכוניתו או התפנצ'ר אחד מהגלגלים, אם אין ביד חברו לתקנו או שהדבר כרוך בטרחא גדולה מאוד, חובה לעזרו ע"מ להצילו מצער. [שם] שלא יצטרך להשהות במקום. [ע"י במר"ם (סוף הל' רוצח) בב"י (סי' רנב), בסמ"ע (ס"ק יד), בטי"ז (שם) ובערוה"ש (לאותיות ח יג). וכן נקט בפאת שדך (ח"א סי' קסד). וע"י בשו"ע (שם סעי' ז) ובפרי יצחק (ח"ב סי' נט) שבמקום שהבעלים יכולים לבדם לית לן בה. ואם יש טרחא מרובה י"א דדמי לחולה וזקן שמבואר שם שחייבים לעזרם. והכל לפי הענין].

עצירה לאנשים (טרמפ)

כמו כן אם מוצא חברו בכביש ואין בידו להגיע למחוז חצו כגון בשעות מאוחרות שאין כלי התחבורה מצויים וכדו', יש לעזור אם הדבר בידו (ואין חשש סכנה מדבר). [כמבואר במקורות לעיל. ויש מקום לחלק בדבר. ועכ"פ מצות חסד איכא. ונראה שאם מקום חצו רחוק ממקום שהוא נוסע עד שהדבר גורם לצער ודאי אינו מחויב דמאי אולמי דצערו ידידה מצערו דחברו]. ואם הדבר גורם הפסד ממנו או מניעת רווח, ע"י להלך.

להמתין לחברו שהתעכב בדרך

אנשים ההולכים יחד בדרך כל א' עם רכבו וכדו', כיון שנתחברו לילך ביחד ואירע תקלה לאחד מהם ואינו יכול לילך כ"כ במהירות, אין חבריו רשאים ליפרד ולהניח זה עם רכבו לבד בדרך, אם לא באופן שאינו יכול להמשיך כלל שאז א"צ להתעכב בשבילו יותר מדאי. [ש"ע (שם סי' יב) וסמ"ע (ס"ק כ)]. וכשמתעכבים בשבילו צריכים לסייעו לתקן התקלה כמבואר לעיל. [ערוה"ש (אות יג)]. ואם הדבר גורם הפסד ממנו או מניעת רווח, ע"י בסמוך.

קבלת שכר

אע"פ שחייב לעזור לחברו ע"מ להצילו מצער השהיה, מ"מ רשאי לדרוש שכר. [ע"י בב"מ (כב):] שער ישראל שלא הטרדן לשהות שם, בכלל טעינה (ושם מדובר אף כשעזרו לו לפרוק משא עמומה), וטעינה הרי היא אף בשכר כמבואר בשו"ע (שם סעי' א). אלא שבראשנים הנ"ל משמע שהיכן שפורק עם ובכ"פ השא שעליו בכלל פריקה, וקצ"מ. [ואם חלה לא מוכן לשלם פטור. [גר"י (צב"ח אות ג)]. (ובמקום העשר הגוף ממש י"ל שחייב להצילו אף בחינם אפי' אין חשש פקו"ל)]. כן משמע מהשו"ע (יו"ד סי' שלו סעי' ב). וכן מוכח מהמהרצ"ח (ב"ק פא: ז). וע"י בלשון הרמב"ם (פה"מ נדרים פ"ד), ואכמ"ל].

הוצאת ממוץ

אם עזרתו כרוכה בהוצאת ממוץ, הפסד או מניעת רווח מחמת שהייתו שם וכדו', פטור מלעזור או להמתין בשבילו כי אינו מחויב להציל אלא ע"י טורח גופו, אבל לא ע"י הוצאת ממוץ. [ע"י ח"ומ"מ ריש סי' דר"ה. וכן הוא בגר"י (צב"ח אות ג)]. ואם חלה מוכן לשלם הפסדו חייב [ע"י ח"ומ"מ שם], אם בטוח הוא בעיניו שישלם. [גר"י (מצאיה אות לב)].

אינו לפי כבודו

אדם מכובד כגון מחמת עשרו, או ת"ח שאין דרכו לשאת משא וכדו' (אף בשלו), פטור מלעזור לחברו להשיא משאו. [ש"ע (שם סעי' ג ורס"י רסג) גר"י (אות לח)]. ומי"מ אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין עושה. וי"א שאף אם הוא ת"ח עושה. וכן עיקר לבני ספרד. [ש"ע (שם)]. וי"א שאם הוא ת"ח אסור לו להחמיר ע"ע מפני כבוד העירקה, ואם רוצה לעשות לפנים מן השורה ישלם מכספו לאחרים שיעשו כשביב. וכן עיקר לבני אשכנז. [רמ"א (שם ורס"י רסג סעי' ג)].

65 1111-617-03 יא לחקיש 1-3 שולוח 65

העולן נתרם בעילום שם להצלחת התורם וכל עם ישראל – לשאלות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר לפל' 052-757-0503

© שמעתא עמיקתא – להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA757@GMAIL.COM

